

Kunne det friste med litt solidaritetsarbeid?

På HINARI-kurs på EAHIL-konferansen i Istanbul

Av Hege Sletsjøe, Helsedirektoratet og Anne Stenhammer, Høgskolen i Buskerud

Hege Sletsjøe

Anne Stenhammer

HINARI var bare et vagt begrep for oss da vi entret en workshop om temaet på EAHIL-konferansen i juli i år. Ingen av oss ante da at vi seks timer senere skulle komme ut av det samme kursrommet som to ny-frelste 'librarians without borders-bibliotekarer'!

Som bibliotekarer flest prøver vi å promotere open access-publisering overfor forskere ved våre arbeidssteder, med delt hell. Et av argumentene vi bruker er at med denne måten å publisere på bidrar du til at også land med små inntekter pr innbygger får større muligheter til kunnskapsbygging gjennom økt tilgang til forskningsresultatene dine.

I og med Helsebiblioteket er helsesektoren i Norge godt vant med tilgang til oppdatert fagkunnskap. Som vi vet er denne tilgangen en utopisk virkelighet for mange av våre kollegaer i andre land – og særlig i lavinntektsland.

Som et ledd i å oppnå likhet innen helse lanserte Kofi Annan i 2000 på FN's 'milleniums-toppmøte' et initiativ for å redusere forskjellen på tilgang til helseinformasjon – Health InterNetwork. Innenfor rammen av dette initiativet så HINARI dagens lys i 2002.

HINARI skal sikre online-tilgang til de viktigste tidsskriftene innen biomedisin og helse for 'non-profit-institusjoner' i utviklingsland. Dette gjør de gjennom å tilby en portal med ressurser hvor hver og en institusjon må registrere seg og deretter får brukernavn og passord som kan brukes av personalet ved institusjonen. Samarbeidspartnerne i HINARI er mange, både offentlige og private og blant de største finner vi forlag som Blackwell, Elsevier Science, Wiley og Kluwer. Blant andre

store institusjoner som er partnere i HINARI er Yale university Library og US National Library of Medicine (NLM).

Ved oppstart i 2002 kunne HINARI tilby tilgang til om lag 1500 tidsskrifter. I mellomtiden har det vært en enorm vekst, og i dag tilbys 8000 informasjonsressurser fra til sammen 160 utgivere. I følge kursholder på vårt kurs ville det kostet et bibliotek om lag 5 millioner amerikanske dollar i året å abonnere på de ressursene som HINARI tilbyr. Det betyr for eksempel at tilgangen til litteratur innen et fagområde kan være bedre i Uganda (tilgang gjennom HINARI) enn ved universiteter/institutter i Europa.

Verdens helseorganisasjon er koordinator og administrator for HINARI. Det har de vært siden tjenesten startet. WHO og HINARI deler verden inn i to soner, etter inntekt pr. innbygger. Havner et land i sone ('band') 1 betaler de ingenting for tjenesten, mens institusjoner i land i sone 2 betaler \$1000 i året.

Innbetalingen for bruken av ressursene for land i sone 2 tilfaller ikke forlagene, men går tilbake til HINARI – til blant annet utvikling av kurs og opplæringspakker.

Kompetansebygging i bruk av ressursene er naturlig nok en avgjørende faktor for å sikre effektiv bruk av ressursene. Partnerne i HINARI holder derfor 'Train-the-trainers'-kurs både lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

I tilknytning til kursene er det utviklet kurspakker innen en rekke emner, der både kunnskapsbasert praksis, innføring i informasjonskompetanse, innføring i referansehåndteringsverktøy, hvordan publisere/skrive og selvsagt søking i PubMed, er med.

Kurset som vi deltok på var ment som en introduksjon til hvordan HINARI jobber og i tillegg er nok "ambassadørene" Gaby Caro (WHO Library, HINARI Technical Officer) og Lenny Rhine (Librarians without borders/MLA, USA) stadig på jakt etter flere frivillige som kan skaffe finansiering og/eller holde kurs. Vi var 20 deltakere som kom fra forskjellige deler av verden. Her møtte vi blant andre entusiastiske portugisiske bibliotekarer på vei til Angola for å holde HINARI-kurs, representanter fra flere afrikanske HINARI-land som ville kurse seg selv for å kunne reise hjem og kurse andre, og en pakistansk bibliotekar som ville lære mer om ressursene enn dem hun kjente til fra før. Kursholder Lenny Rhine loset oss gjennom dagen med stor 'HINARI-glød'. Opplegget var i korte trekk at vi skulle delta på et søkekurs slik de blir holdt i HINARI-regi. Kurset som vi deltok på varte vanligvis i fire dager, mens vi skulle kjøre gjennom strukturen på kurset, samt gjøre oppgavene til kurset, på seks timer. Siste del av kurset var lagt opp som en dialog om rammen rundt oppsettet av et slikt kurs med blant annet følgende temaer: tekniske krav, sikkerhet og finansieringsmuligheter.

Tekniske krav

Et av de største hindrene når man skal sette opp et kurs lokalt i et HINARI-godkjent land er pålitelig elektrisitet, telekommunikasjon, mangel på PC'er (eller gamle PC'er) samt IT-hjelp. Når strømforsyningen forsvinner, må man i mange tilfeller være kreativ mht undervisningen og finne andre metoder som tavle, quiz etc. Er strømmen der må man passe på å få gjort unna "hands-on"-treningen.

Sikkerhet

Ikke for å skremme interesserte lesere, men mange av landene som kvalifiserer for HINARI-medlemskap er land som vi i utgangspunktet ikke ville ønske å feriere i. Sikkerhet

er et viktig tema, og rådet som ble gitt er "listen to the locals". Det er ytterst viktig at man har gode lokale kontaktpersoner som kan hjelpe til med å orientere seg i landet. Det er steder man ikke bør bevege seg alene eller oppsøke i det hele tatt. Men, som kursholder poengterte, er man fornuftig og retter seg etter forholdene går det greit.

Finansiering

For at HINARI skal utvikle kurs på flere forskjellige språk og for at de skal kunne arrangere disse rundt om på lokale institusjoner i utviklingsland er de avhengig av finansiell hjelp. Denne hjelpen kan gis som en donasjon via WHO eller ved at man involverer seg i organisasjonen og selv er med på å arrangere kurs. Kostnadene for å sette opp et kurs er totalt ca. \$5000 (28 000 NOK), i tillegg kommer reise og opphold for kursholder. Dette er kostnader som HINARI ikke dekker, men som du må skaffe selv. I 2010 ble det holdt rundt 30 workshops og det ble utviklet rundt 40 undervisningsmoduler på engelsk, fransk, portugisisk, arabisk, spansk og russisk ved hjelp og bidrag fra frivillige, hjelpeorganisasjoner og partnerorganisasjoner.

Komme i gang (hva kan du gjøre)

På kurset diskuterte vi, på oppfordring fra kursholder, hvordan vi kunne skaffe tilstrekkelig finansiering til å arrangere kurs i HINARI-regi (vi syntes nok vi norske fikk særlig oppmerksomhet her, det kan absolutt ha noe å gjøre med at vi kommer fra et ressursrikt land). Hvordan ta første kontakt? Dette gjelder både finansiering, og hvor eller for hvem du kan holde kurs. HINARI kan nok i noen grad hjelpe med å knytte kontakter, men oppfordrer deg like gjerne til å ta kontakt selv. I utgangspunktet kan det jo synes litt diffust, men det er muligheter.

Har du for eksempel en internasjonal avdeling der du jobber? Har du venner/bekjente som jobber i eller med lavinntektsland? Er det institusjoner her i Norge som kan være innfallsport til kontakter (NORAD, Flyktningrådet, UD)? Å holde kurs for forskere og helsearbeidere som trenger denne fantastiske tjenesten er lærerikt både for kursholder som får reise ut i verden, og for de

som får kunnskap om og tilgang til tjenesten. Dette er et arbeid der du har sjansen til virkelig å gjøre en forskjell som bibliotekar!

Og hvis du ikke kunne tenke deg å holde kurs, men synes dette arbeidet er verdt å fortelle om, så finnes det fremdeles mange institusjoner i kvalifiserte HINARI-land som ikke vet om denne tjenesten. Derfor er det viktig å spre budskapet på mange plan. Kanskje jobber du ved en institusjon som har studenter og/eller gjesteforskere fra lavinntektsland, kanskje er det ansatte i din bedrift/institusjon som samarbeider med kollegaer fra lavinntektsland.

Hege Sletsjøe

Helsedirektoratet
Avdeling for bibliotek og publikasjoner
hege.sletsjoe@helsedir.no

Lenker:

Om HINARI www.who.int/hinari/en/

HINARI Partneroversikt
extranet.who.int/hinari/en/partners.php

Oversikt over land etter soner
www.who.int/hinari/eligibility/en/

Oversikt over kurssidene (modulene)
www.who.int/hinari/training/en/

Librarians without borders
www.mlanet.org/resources/global/

AuthorAid www.authoraid.info

Kontakter:

Gaby Caro, HINARI
Lenny Rhine, Librarians without Borders

Anne Stenhammer

Høgskolen i Buskerud
Drammensbiblioteket
anne.stenhammer@hibu.no